

Lausunto

28.02.2018

VD/744/03.00.00/2018

Asia: VM003:00/2017 VM/155/03.01.00/2018

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 5 §, 6 § ja 7 §:n 1 momentin kumoamisesta**

### 1. Yleiset kommentit lakiehdotuksesta

Laki tukee digitalisaatiota, mutta tässä vaiheessa herättää yksityiskohdiltaan vielä kysymyksiäkin.

EU-saavutettavuusdirektiivin mukainen eurooppalainen standardi EN 301 549 V1.1.2 (2015-04) on vaativa. Asettaa laajasti vaatimuksia palveluiden IT-toimittajille: pitää tuntea direktiivi hyvin toteuttaakseen standardia ja kansallisia vaatimuksia.

Hankinnat: Mille tasolle ICT-palveluiden toiminnalliset vaatimukset voidaan viedä, jottei aiheuta kohtuutonta työtä itselle ja/tai toimittajalle? Tai, voidaanko IT-yritystä vaatia perustelemaan standardinmukaisuus palveluidensa toiminnallisuuksien osalta? Epäselvää mitä tarkoittaa saavutettavuuden arviointi uusien palveluiden hankkinassa. (vrt lakiluonnoksen 8§ Kohtuuton rasite).

Voimaantulo ja siirtymäsäädös on aikataulullisesti tiukka. Siirtymäaikojen tulisi olla 1-2 vuotta pidempiä TAI tulisi riittää, että voidaan toteen näyttää toimenpidesuunnitelmat, vaikka ei olisi vielä valmista. (vrt. GDPR velvoitteet EU:lta).

Kokeellinen toiminta lakiehdotuksen näkökulmasta. Epäselvää, että 5§ 3 momentin testaaminen ja palvelujen kehittäminen pitäisi sisällään myös kokeellisen toiminnan, jossa tyypillisesti esim. rajataan kokeiluun osallistuvia kohderyhmiä esim. alueellisesti tai määrällisesti. Lisäksi emme näe mahdolliseksi, että kokeellista toimintaa kilpailutettaessa voidaan välttämättä huomioida saavutettavuus-velvoitteiden mukaisia ominaisuuksia.

## 2. Kommentit lakiehdotuksen pykäliin ja yksityiskohtaisiin perusteluihin

### 1 luku: Yleiset säännökset

Ei kommentteja

### 2 luku: Viranomaisten digitaalisten palvelujen järjestäminen yleisölle

Yhteensopivuus yleisesti käytettyjen ohjelmistojen ja tietoliikenneyhteyksien kanssa luo toteutuspainetta julkissektorille palveluiden hankkijana.

Kaupungeille aiheutuu lisäkustannuksia. Digitaalisen palvelun tietosisällön on oltava hyvän julkisuus- ja salassapitorakenteen mukainen. VAHTI-ohjeistusten noudattaminen: helppokäyttöisyys asettaa lisävaatimuksia tietoturvasojen (perus ja korotettu) toteuttamiselle

Käyttökatkot: Viranomaisten tiedottamisvastuu korostuu. (vrt. palveluntuottajien tehtävät ja vastuut). Tuo lisäkustannuksia, jos huoltoikkunoita voi toteuttaa vain toimistoajan ulkopuolella. Epäselvää miten toimitaan poikkeustilanteissa. Kansalaisella on omia tietojensa koskien oikeus saada tiedoksianto sähköisessä muodossa. Tämä asettaa saatavuudelle palvelukatkokosten yhteydessä haasteita. Voidaanko palvelukatkoksesta johtuvasta syytä tiedoksisaantiaikaa pidentää esim. 2vk:sta 1kk:een, kun huomioidaan esim. odottamattomat palvelukatkokset, DOS/DDoS, ja normaalit huoltoikkunat? Lisäksi nykyiset palvelut toimivat olemassolevien, pitkien, sopimusten puitteissa. Kunnille aiheutuu lisätyötä ja kustannuksia jos näitä pitää nopealla aikataululla tarkastella ja olisi siten hyvä huomioida siirtymäajoissa. Miten toimitaan, kun palvelu käytössä 24/7 / aikakriittiset palvelut ja saatavuus?

8 § Palvelun käyttäjän tunnistaminen: Viranomainen voi vaatia digitaalisessa palvelussa käyttäjältä sähköistä tunnistamista vain, jos se on tarpeen palvelun tai sen tietosisältöön liittyvien käyttöoikeuksien varmistamiseksi tai palvelussa tehtävän toimen oikeusvaikutusten vuoksi. Vaatii tarkkuutta palveluiden kehittämisessä, mikä osa on julkista ja mitkä osiot vaativat tunnistautumista. Voiko olla asiointitili johon kirjaudutaan, vaikkei asian etsiminen tai yhteydenotto vaatisikaan tunnistautumista? Lakiluonnoksen teksti antaa hieman olettaa, että ei. Asia vaikuttaa tulkinnanvaraiselta. Asiaa voi verrata: Jos on salassa pidettävää tietoa, on pakko tunnistautua (hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettu laki 3 §:n 4 kohdan mukaan)

11 § Saavutettavuuskantelu ja -valitus: Jokaisella on oikeus tehdä saavutettavuuskantelu valvontaviranomaiselle palveluntarjoajan digitaalisesta palvelusta, josta ei ole julkaistu saavutettavuusselostetta. Hyvä periaate, tulkitsemme kuitenkin että vastuu kuuluu jollekin muulle organisaatiolle kuin kunnalle

### 3 luku: Digitaalisten palvelujen saavutettavuus

Palvelun tarjoajat – vaatii tarkempaa suunnittelua, kansallinen ”standardi” toisi yhteisen linjauksen vaatimuksiin, eikä julkissektorille tarjottavissa palveluissa näin ollen olisi suuria laatueroja. Vaatii IT-taloilta lainsäädännön ja standardien hyvää osaamista.

Kunnat: hankinnan kannalta palveluiden vertailu helpottuu, kun ”standardi” on kaikille sama). Laissa mainituille julkissektorin toimijoille lisää viranomaisvaatimuksia (mm. seloste ja valitusoikeus, käsittelyvelvoite ja sakkouhka).

Kansalaiset: Palveluiden äärelle pääsee nopeammin ja helpommin. Erityisryhmien palveluiden toteutus ja saatavuus edelleen vaikea julkissektorille (8§ kohtuuton rasite, ja miten korvataan, mikäli digitaalisesti haastavaa toteuttaa?) Esim. harvinainen kotikieli, eikä osaa suomea/englantia/ruotsia tai muuta EU-kieltä > tulkkauspalvelua ei saatavilla > chatbot omalla kielellä, riittääkö?

Yhteiskunta: Luo palveluiden äärelle pääsyn kansalaisille helpommaksi. Haasteena edelleen tilanne, että rinnalla tulee jatkossakin olla henkilökohtaista palvelua saatavilla. 8§ mukainen linjaus olisi voisi auttaa. Kansalaisten palveluiden saatavuus on taattava useamman kanavan kautta.

Saavutettavuusseloste: Tuo lisävelvoitteita ja kustannuksia julkissektorille. Tiedonantovelvoite kansalaisille tuo jo nyt lisäkustannuksia. Selosteessa on annettava selvitys siitä, miltä osin palvelu ei täytä saavutettavuuden kriteereitä. Luoko ristiriidan yritysten intressien ja julkissektorin intressin välille, ovatko yritykset valmiita sitoutumaan tähän lainsäädännön pykälään? Luoko selosteen avaaminen epätasapainoisen kilpailutilanteen yritysten palveluiden välille ?

Saavutettavuuspalautte: Vaikutta hyvältä idealta, mutta saattaa tuottaa viranomaisille määrällisesti paljon tietopyyntöjä, joilla on kustannusvaikutuksia julkissektorille. Jos tämä olisi lain velvoite, tulisiko myös käsittelyprosessin olla määritelty viranomaisille yhdenmukaisessa muodossa. Lisäksi ehdotetaan että Viranomaisen tulee vastata 2vk kuluessa tulleeeseen palautteeseen, vaikuttaa liian lyhyeltä ajalta.

### 4 luku: Saavutettavuusvaatimusten valvonta ja oikeussuoja

Kansalaisten tietosuojan kannalta saavutettavuusseloste ja -palautte ovat kärjistetyksi ainoat kanavat, mitä kautta kansalainen voi seurata ja saada tiedoksi omat tiedot ja miten niitä käytetään. Valvonta on määrämuotoista ja säänneltyä, sanktiomenettely on ehkä raskas (riippuen sen suuruudesta). Entä jos palveluntarjoaja ei kykene syystä tai toisesta (perusteltu syy) kohtuullisessa ajassa korjaamaan tilannetta (muutokset järjestelmään, toimittajan viive), jääkö uhkasakko-tasolle vai onko vaarana, että asia viedään oikeusistuimen käsiteltäväksi?

Viranomaisten kyvykkyys tuottaa direktiivin minimivaatimuksia täyttäviä palveluita tulee vaihtelevaan merkittävästi, koska kunnille ja julkisyhteisöille paljon yksityiskohtaisia vaatimuksia digitaalisten palveluiden toimivuudelle. Varmasti haaste valvonnalle sekä viranomaisten edellyttämälle tuelle lain toteutumisen varmistamiseksi.

Standardi ei pakota toteuttamaan kaikkia ominaisuuksia, mutta laajuudessaan vaatii palvelun kehittäjiltä (IT-yritykset ja julkissektorin toimijat) paljon & viranomaisilta valvontaa ja valmiutta oman osaamisensa kehittämiseen, jotta pysyy ajan tasalla lainsäädännön velvoitteista.

## **5 luku: Erinäiset säännökset**

ei kommentteja

## **3. Kommentit vaikutusten arviointiin**

Kommentteja sisällytetty kohtiin 1 ja 2

## **4. Muut kommentit**

ei kommentteja

Karjalainen Jarkko  
Vantaan kaupunki / Tietohallinto - tietohallinto